

UTMARKSKOMMUNENES SAMMENSLUTNING

Miljøverndepartementet
Avdeling for naturforvaltning
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Att: Solveig Paulsen

Deres ref:

Vår ref: 118562- 56

Oslo, 12. september 2008

FORSLAG TIL ENDRINGER I VILTLOVEN OG ROVVILTFORSKRIFTEN – NØDVERGE, BRUK AV ÅTE

1 INNLEDNING

Det vises til departementets forslag til endringer i viltloven og rovviltforskriften med høringsfrist 5. september 2008. Utmarkskommunenes sammenslutning (USS) innkommer herved med sin høringsuttalelse.

2 NØDVERGE

2.1 Innledende kommentarer

I Soria Moria-erklæringen heter det:

"at nødvergeparagrafen i viltloven skal presiseres for å klargjøre dyreeierens rett til å beskytte husdyr og hunder mot angrep".

USS mener Regjeringens tiltredelseserklæring må forstås slik at den vil fremme en reell endring av paragrafens ordlyd slik at dyreeiers rettsikkerhet og mulighet for å avverge angrep på husdyr og hunder, styrkes.

USS er tilfreds med at Miljøverndepartementet foreslår endringer i nødvergebestemmelsen som styrker dyreeiers rettsikkerhet og mulighet for å avverge angrep på husdyr og hunder, men mener at endringsforslaget ikke går langt nok.

USS vil fremme følgende forslag til endringer i bestemmelsen om nødverge § 11, 2. ledd:

"På samme måte kan eieren, eller noen som opptrer på eierens vegne, felle vilt når felling må anses påkrevet for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på bufe/husdyr, hund og tamrein."

2.2 Departementets forslag til felling av vilt til forsvar av bufe og tamrein utenfor innhegnet område

Miljøverndepartementets endringsforslag gjelder for det første § 11 i viltloven, den såkalte nødvergebestemmelsen. Det foreslås også en ny § 13a i rovviltforskriften. Departementets forslag innebærer at det innføres adgang til felling av gaupe og jerv til forsvar av bufe og tamrein uten at det foreligger et direkte angrep. Det må imidlertid foreligge en aktuell fare for skade samt sannsynlighetsovervekt for at angrep vil finne sted. Bjørn kan etter forslaget felles etter de samme vilkår, dersom bestandsmålet for bjørn er nådd.

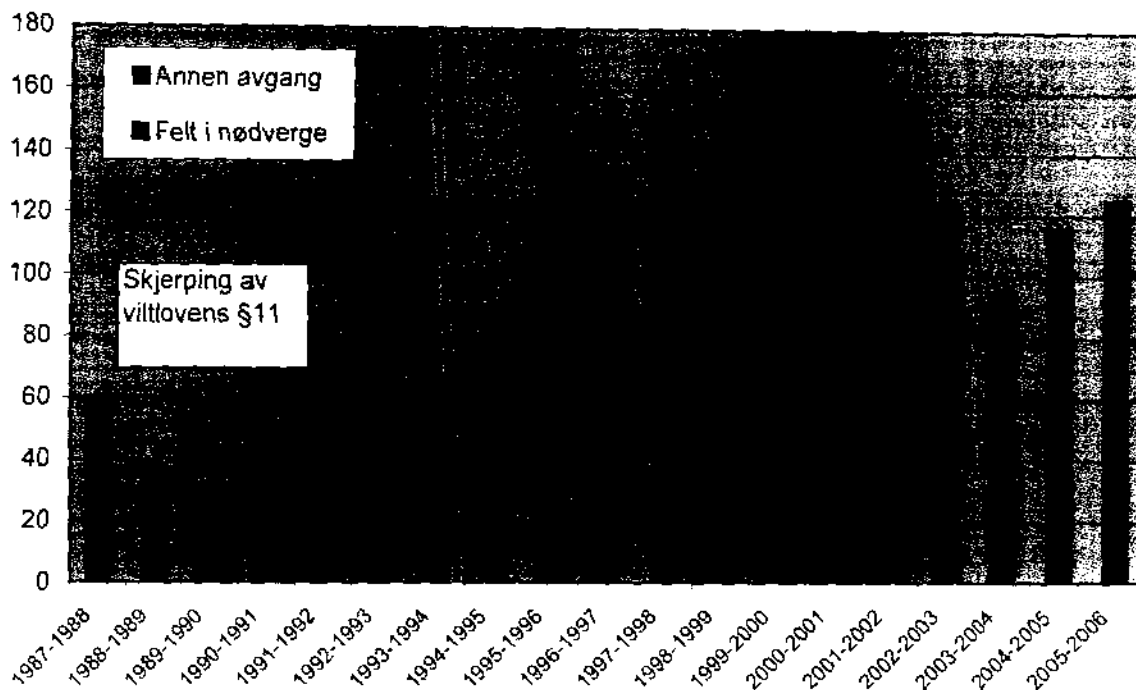
USS er for det første uenig i departementets forslag som innebærer at det skal sondres mellom ulike rovdyrarter - jerv og gaupe på den ene siden bjørn og ulv på den andre siden – i forhold til dyreeiers nødvergerett utenfor innhegnet område.

Da adgangen til å felle rovvilt til forsvar av bufe og tamrein ble skjerpet i 1993, var begrunnelsen at man var bekymret for at bruk av nødvergeretten skulle desimere rovviltbestandene. Ordlyden i paragrafen ble endret slik at det kun skulle være adgang til å felle vilt under "*direkte angrep*" på bufe og tamrein, og ikke "*ved fare for*" et slikt angrep. I denne forbindelse er det viktig å merke seg at Stortinget i 1992, (forut for høringen på endring av viltlovens § 11), "*satt som en forutsetning for en eventuell tilstramming av bestemmelsen at det ble etablert ordninger som gir adgang til rask inngripen mot dyr som volder stor skade*" (jf. Ot.prp. nr. 54 (1992-1993)).

Dette har ikke skjedd. Utviklingen etter 1993 har vist at begrunnelsen som ble brukt for å endre § 11 i 1993, ikke var reell. Politikken og forvaltningspraksis har nå fått god "*tid til å virke*", men konfliktnivået og skadeomfanget har økt. Dette til tross for myndighetens målsetning om at gjeldende rovviltpolitikk og rovviltforvaltning skulle bidra til det motsatte.

Undersøkelser viser videre at nødverge er en sjelden årsak til at rovdyr dør. Det vises figur 1. nedenfor med oversikt med forholdet mellom antall avganger for rovvilt, sammenholdt med antall rovvilt som er felt i nødverge. . Som det fremgår, utgjorde nødverge kun 2 % av de store rovdyras samlede avgang i perioden 1987/88 til 2005/06.

Figur 1. Kjent avgang av gaupe, jerv, bjørn og ulv 1987/88-2005/06. Se også Vedlegg

Figur 1. Kjent avgang av gaupe, jerv, bjørn og ulv 1987/88-2005/06. Se også vedlegg. (Kilde: SSB).

Oversikten i tabell 1 (utarbeidet på bakgrunn av tall fra SSB) viser avgang av ulv og bjørn fra 1981-2004.

Tabell 1. Lisensfelling jerv og kvotejakt på gaupe 1994/95-2005/06 (kilde: www.ssb.no). Lisensjakt på bjørn 2006 (kilde: DN). Antall dyr felt i nødverge 1987/88-2005/06 (kilde: www.ssb.no).

	Tillatt felt under jakt 1994/95-2005/06 (Gjennomsnitt / år)	Felt under jakt 1994/95-2005/06 (Gjennomsnitt / år)	Antall felt i nødverge 1987/88-2005/06 (Gjennomsnitt / år)
1.1 Jerv	477 (40)	234 (20)	6 (0,32)
Gaupe	1257 (105)	909 (76)	11 (0,58)
Bjørn	6* (6)	0* (0)	14 (0,73)

*Gjelder kun 2006

Av tabellen fremgår at det i perioden kun er felt 5 ulv i nødverge, mens hele 16 individer ble påkjørt av bil eller tog. Når det gjelder bjørn, utgjorde nødverge en relativt stor andel av avgangen. Det er imidlertid viktig å merke seg at det for denne arten ble gitt en lisenskvote på 6 individer og en kvote for betinget skadefelling på hele 13 individer i 2006, mens gjennomsnittlig antall felte bjørn i nødverge i perioden 1987/88-2005/06 var på totalt 14 individer, eller kun 0,73 individer per år i gjennomsnitt.

For gaupe og jerv utgjør nødvergefelling kun et fåtall individer sammenliknet med hva som tas ut gjennom jakt jf tabell 2.

Tabell 2. Kvote for betinget skadefelling 2006/2007, gitt av DN eller regionale nemnder (kilde: DN) samt antall dyr felt i nødverge fra 1987/88-2005/06 (kilde: www.ssb.no).

	Kvote for betinget skadefelling 2006	Antall felt i nødverge 1987/88-2005/06 (Gjennomsnitt / år)
Bjørn	13	14 (0,73)
Ulv	11	5 (0,26)
Jerv	23	6 (0,32)
Gaupe	17	11 (0,58)

Selv om man skulle 10-dobler antall bjørn som gjennomsnittlig har blitt felt i nødverge de siste 20 årene, vil man ikke komme opp i mer enn ca. 7 dyr per år, eller om lag halve kvoten for betingede fellingstillatelser som ble gitt for denne arten bare i 2006. Tilsvarende vil 10-dobling av antall felte ulv i nødverge i denne perioden kun gi ca. 3 dyr per år eller 1/3 av kvoten for betingede fellingstillatelser i 2006.

Nødverge er med andre ord ingen trussel mot bestandene av de store rovdyra. Til tross for at vi siden 1993 har hatt jaktkvoter som langt overgår hva som felles i nødverge, har bestandene vokst betydelig og man har til dels nådd de nasjonale målene, samtidig som antall rovdyrdrepte husdyr har økt.

I tillegg vil USS påpeke at man ved uttak av jerv, gaupe og bjørn (2006) gjennom lisens- og kvotejakt på langt nær har klart å fylle tildelte kvoter. Dette skyldes bl.a slik jakt er kostnads- og tidkrevende pga. klima/sporingsforhold, topografi og rovdyrenes store mobilitet. Dagens rovviltforskrift forbyr utbetaling av lønn til lokale jegere. Samtidig har Statens Naturoppsyn (SNO) ikke vært satt inn i tilstrekkelig grad for å ta ut rovvilt der annen jakt ikke har vært vellykket. Dette til tross for sittende regjerings uttrykte løfter om at SNO skal bidra i større grad.

Som det fremgår over vil USS fremme følgende forslag til endringer i § 11, 2. ledd:

"På samme måte kan eieren, eller noen som opptrer på eierens vegne, felle vilt når felling må anses påkrevet for å fjerne en aktuell og betydelig fare for skade på bufe/husdyr, hund og tamrein."

USS forslag vil innebære at man vil få samme vurderingstema som i bestemmelsens 1. ledd. I forarbeidene til bestemmelsen heter det følgende slik den ble foreslått i Ot. prp. nr. 9 i 1981 (endret under stortingsbehandlingen);

"Når viltet truer person, er det ikke nødvendig at det foreligger en faktisk angrepssituasjon. Det er tilstrekkelig at det foreligger en aktuell og betydelig fare for angrep, og dette må avgjøres i det enkelte tilfellet. Reelt er det neppe særlig forskjell i kravene ved angrep på bufe i de situasjoner som gir grunnlag for nødverge ved fare for person. Er det nærliggende å anta at rovviltet vil angripe bufe eller tamrein, eller har det nettopp avsluttet angrepet, vil felling etter omstendighetene måtte godtas."

USS viser til at Norges Bondelag har fremmet tilsvarende forslag i brev til Miljøvernminister Helen Bjørnøy den 21. mars 2007. USS slutter seg til det syn bl.a. Norges Bondelag tidligere har gjort gjeldende.

Dersom USS' forslag ikke tas til følge mener USS uansett at departementet forslag oppstiller for strenge – og til dels uklare kriterier – for bruken av nødverge. På side 6 i departementets høringsforslag uttales:

“Videre mener departementet at det bør stilles krav om sannsynlighetsovervekt for at angrep vil finne sted. Terskelen vil dermed være høyere for felling av vilt til forsvar av bufe og tamrein enn felling av vilt til forsvar av person.”

USS er ikke enig i at det bør stilles et slikt krav om sannsynlighetsovervekt. Det vises for det første til at det ikke er empirisk belegg for antakelsen om at nødverge er en trussel mot bestanden av de store rovdyra. For det annet tilsier hensynet til sammenheng i rettsreglene at kravet til sannsynlighetsovervekt bør være det samme for forsvar av husdyr m.v. og felling til forsvar av person. For det tredje mener USS at forslaget skaper uklarhet i forhold til alminnelige krav om bevisbyrde mht. vilkårene for straffbarhet i den alminnelige strafferett, hvor nødvergebestemmelser systematisk hører hjemme. Departementets forslag etterlater tvil om forslaget skal forstås slik at det er dyreeier som har bevisbyrden for at vilkårene for nødverge er oppfylt. Dette er i så fall brudd på grunnleggende strafferettslige prinsipper som ikke fremstår som velbegrunnede, og som gir grunnlag for at saker bringes inn for domstolene i større grad enn hva som er nødvendig.

På side 7-8 i departementets høringsforslag reises spørsmål om adgangen til å felle bjørn skal utvides ved oppnåelse av det regionale bestandsmålet i vedkommende region, eller ved oppnåelse av det nasjonale bestandsmålet. Departementet ber om høringsinstansenes synspunkter på dette. USS mener uansett at det må være tilstrekkelig at det regionale bestandsmålet i regionen er oppnådd, og viser til de hensyn departementet selv fremhever til støtte for dette. I tillegg minner USS om at det ikke er empirisk belegg for antakelsen om at nødverge er en trussel mot bestanden av de store rovdyra, og dette tilsier at nødvergeretten i hvert fall ikke bør begrenses ytterligere. USS mener at de hensyn som departementet fremhever til støtte for å legge det nasjonale bestandsmålet til grunn ikke er tilstrekkelig tungtveiende, og uansett gjør de seg til dels like sterkt gjeldende for begge de to alternativene, bl.a. hensynet til klarhet og manglende opplysninger/forutsigbarhet om rettsreglene.

2.3 Felling av rovdyr i innhegnet område

Departementet foreslår videre innført en adgang til felling, uten at det foreligger et direkte angrep, av rovdyr som kommer innenfor et hegn med produksjonsdyr eller hund. Det foreslås som vilkår at inngjerdingen tilfredsstiller kravene til rovdyrsikre gjerder fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning.

USS er fornøyd med at departementet foreslår ytterligere styrking av dyreeiers rett til å beskytte sine dyr, men mener at departementets forslag ikke går langt nok.

Igjen minnes det om at det ikke er empirisk belegg for antakelsen om at nødverge er en trussel mot bestanden av de store rovdyra, og begrensinger sammenlignet med en mer alminnelig regel bør derfor være velbegrunnede. USS mener at det må være tilstrekkelig å legge kriteriet i den tilsvarende svenske regelen til grunn, nemlig at *inngjerdingen er egnet til å holde inne det aktuelle husdyret*. USS vil videre peke på at kriteriene for hva som skal anses som *rovdysikkert gjerde*, i henhold til Direktoratet for naturforvaltning sine retningslinjer, er uklare og ikke har karakter av noen tradisjonell *byggeteknisk standard*. Dersom departementets forslag skal legges til grunn må det uansett gis mer presise forskriftsbestemmelser som skaper forutberegnelighet i forhold til hva som skal anses som et *rovdysikkert gjerde*.

2.4 Hund

Bruk av hund er viktig og nødvendig både i husdyrholdet (gjeter- og vokterhunder) og i utmarksbasert næring/friluftsliv (jakhunder). På grunn av fare for angrep, er bruk av vokterhund som forebyggende tiltak ikke anbefalt i områder med ulveskader. Tilsvarende er jegere svært engstelige for å slippe hunder i store utmarksområder på grunn av hundenes sikkerhet. Dette begrenser både næring og næringsutvikling i stor grad.

Departementet foreslår ikke at hund skal omfattes av bestemmelsen i viltloven om nødvergerett. Dette innebærer at om man skulle være vitne til et direkte angrep fra eksempelvis ulv på sin jakthund, vil det ikke være anledning til å felle ulven dersom angrepet ikke lar seg avverge på annen måte. Når det gjelder erstatningsspørsmålet stiller det seg imidlertid annerledes. Her erstattes hunder som blir drept rovvilt på lik linje med andre husdyr. Denne forskjellen mellom nødverge og erstatning oppleves som meget urimelig.

Det er altså først og fremst ulv som i dag utgjør en trussel mot hunder, slik departementet også opplyser i høringsforslaget. I perioden 1. januar 2000 til 1/4-2006 ble det registrert 43 hunder drept eller skadet av ulv i Norge. Dette gjelder i første rekke hunder brukt til jakt, men det har også vært registrert tilfeller hvor hunder har blitt drept av ulv når de har oppholdt seg på eller nær hus/gårdstun.

I en utredning gjort ved Viltskadecenter i Sverige anslås det at i gjennomsnitt 2 % av ulvene i Skandinavia årlig kunne bli felt (lovlig) under angrep på hund dersom lovverket endres, sett ut fra hvilke erfaringer jegere har gjort der jakthunder har blitt angrepet av ulv. Nødverge vil derfor ikke utgjøre en vesentlig dødsårsak, selv for ulv, dersom det skjer en endring av viltlovens § 11. USS mener derfor at det ikke er grunnlag for direktoratets og departementets antakelse om at en utvidelse av nødvergebestemmelsen til også å omfatte hund vesentlig vil øke risikoen for misbruk, jf. side 13 i høringsforslaget:

"I tillegg vil departementet fremheve at en åpning for nødverge i forhold til jakthund vil kunne medføre en betydelig risiko for misbruk av bestemmelsen. Halsende hund i ulverevir tiltrekker seg ulvens oppmerksomhet. Under dekke av nødverge kan en hund i prinsippet benyttes om "åte" for å felle ulv." (vår uthevning)

I tillegg til at antakelsen er i strid med empiriske studier, mener USS at uttalelsen bygger på en unødvendig mistenkeliggjøring av jegere som det ikke er grunnlag for. USS viser endelig til at i Sverige er hund med i den nye nødvergeparagrafen.

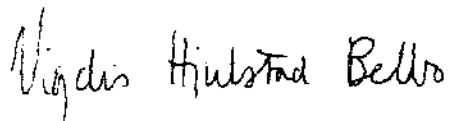
3 BRUK AV ÅTE

USS er enig i departementets forslag om at det innføres en hjemmel i villloven for å regulere adgangen til bruk/utlegging av åte i forbindelse med jakt, fangst og felling av vilt og i andre sammenhenger.

USS vil peke på at bruk av åte har vist seg å være den eneste målrettede jaktformen for skadefelling av jerv, og det forutsettes at adgangen til bruk av åte i slike sammenhenger ikke begrenses ved at det nå innføres en lovhjemmel for regulering.

Med vennlig hilsen

Utmarkskommunenes Sammenslutning

Vigdis Hjulstad Belbo
leder